

Број: 1-02-34900-23/15-26

Датум: 12.02.2016.

Београд

На основу чл. 3. тач. 2) и 5), 8. став 1. тачка 2) и 22. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, бр. 44/10, 60/13-УС и 62/14), чл. 192. став 1. и 196. Закона о општем управном поступку („Службени лист СРЈ“, бр. 33/97, 31/01 и „Службени гласник РС“, број 30/10), чл. 12. став 1. тачка 2) и 28. Статута Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге („Службени гласник РС“, број 125/14), а у складу са Правилником о минималном садржају, нивоу детаљности и начину објављивања стандардних понуда („Службени гласник РС“, број 70/11), у поступку имплементације решења Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге о одређивању оператора са значајном тржишном снагом на veleprodajном тржишту терминације позива у мобилној мрежи број: 1-02-34900-23/15-12 од 01.12.2015. године,

директор Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге
доноси

РЕШЕЊЕ

- I.** Цена терминације позива у мобилној мрежи оператора Предузеће за телекомуникације Телеком Србија а.д. из Београда, Таковска 2, Telenor d.o.o. из Београда, Омладинских бригада 90 и Vip mobile d.o.o. из Београда, Омладинских бригада 21, утврђује се, без пореза на додату вредност, на следећи начин:
 - у износу од 2,75 дин/мин, за период од 01.05.2016. године до 31.12.2016. године и
 - у износу од 2,07 дин/мин, за период од 01.01.2017. године и даље.
- II.** Обавезују се оператори из става I. диспозитива овог решења да постојеће Стандардне понуде за услугу терминације позива у мобилној мрежи, као и уговоре о интерконекцији ускладе са овим решењем.
- III.** Ово решење је коначно и објављује се на Интернет страници Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге.

О б р а з л о ж е њ е

Решењем Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге (у даљем тексту: Агенција) број: 1-02-34900-23/15-12 од 01.12.2015. године Предузеће за телекомуникације Телеком Србија а.д. из Београда, Таковска 2 (у даљем тексту: Телеком Србија а.д.), Telenor d.o.o. из Београда, Омладинских бригада 90 (у даљем тексту: Telenor d.o.o.) и Vip mobile d.o.o. из Београда, Омладинских бригада 21 (у даљем тексту: Vip mobile d.o.o.) одређени су за операторе са значајном тржишном снагом на veleprodajном тржишту терминације позива у мобилној мрежи. Предметним решењем је, између осталих, прописана и обавеза контроле цена.

У поступку имплементације наведеног решења, Агенција је на основу својих овлашћења наставила са континуираним праћењем тржишта терминације позива у мобилним мрежама у Републици Србији, региону и Европској унији и предложила динамику снижавања цене терминације позива у мобилним мрежама оператора из става I. диспозитива овог решења.

Сагласно одредбама члана 22. ст. 1. и 3. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, бр. 44/10 и 60/13-УС и 62/14, у даљем тексту: Закон) и члана 9, а у вези са чланом 125. став 1. Закона о општем управном поступку („Службени лист СРЈ“, бр. 33/97 и 31/01 и „Службени гласник РС“, број 30/10), Агенција је у поступку који претходи доношењу одговарајућег решења операторима Телеком Србија а.д., Telenor d.o.o. и Vip mobile d.o.o. упутила обавештење са захтевом за изјашњење број: 1-02-34900-23/15-17, 1-02-34900-23/15-18 и 1-02-34900-23/15-19 од 21.12.2015. године. Предметним обавештењем Агенција је тражила став напред наведених оператора у вези са динамиком снижавања цене терминације у мобилним мрежама и истима омогућила да у остављеном року доставе документацију и друге доказе које сматрају релевантним за одлучивање у овој управној ствари. У Табели 1 приказане су цене терминације позива у мобилним мрежама у државама из окружења и то у: Хрватској, Мађарској, Румунији, Бугарској, Македонији, Албанији, Црној Гори и Босни и Херцеговини, које су коришћене за прорачун просечне цене терминације саобраћаја у мобилној мрежи.

Табела 1 - Терминација у мобилним мрежама у државама региона

Држава	Цена терминације (евроцент/мин)
Хрватска	0,83
Мађарска	0,56
Румунија	0,96
Бугарска	0,97
Македонија	1,46
Албанија	3,31
Црна Гора	1,9
Босна и Херцеговина	3,58
Просек	1,70

Агенција се приликом утврђивања динамике снижавања цене терминације позива у мобилним мрежама одлучила за примену симетричних цена терминације у мобилним мрежама, сагласно члану 3. Закона и за упоређење користила цене у околним државама које се граниче са Републиком Србијом.

За све државе, осим за Албанију и Босну и Херцеговину, извор података је BEREC извештај „*Termination rates at European level July 2015*“, BoR (15) 211, децембар 2015. године.

Извор података за Албанију је „*Monitoring regulatory and market development for electronic communications and information society services in Enlargement Countries*“, Report 4-Annex, Cullen International, фебруар 2014. године, у коме се наводи цена од 4,57 ALL, која важи од 01.09.2015. године (коришћен је курс за прерачунавање ALL у евре у износу од 138,01 ALL за 1 евро, на дан 10.12.2015. године, извор: www.bankofalbania.org).

Извор података за Босну и Херцеговину је документ „*Анализа тржишта позива који завршавају у индивидуалним мобилним мрежама - велепродајни ниво*“ од 24.04.2013. године, који се налази на Интернет страници Регулаторне агенције за комуникације Босне и Херцеговине, www.rak.ba. Цена из поменутог документа у износу од 0,07 КМ, која важи од 01.07.2015. године, прерачуната је у евре по фиксном курсу ВАМ према евра од 1,95583.

Просечна цена терминације саобраћаја у мобилној мрежи за све напред наведене државе је 1,70 евроценти по минути, што по средњем курсу Народне банке Србије на дан 10.12.2015. године, у износу од 122,1559 динара за један евро, износи 2,07 динара по минути.

Оператори Телеком Србија а.д., Telenor d.o.o. и Vip mobile d.o.o. су у поступку доношења овог решења доставили своја изјашњења и изнели наводе о битним чињеницама и околностима за доношење решења.

Телеком Србија а.д. у свом изјашњењу број 3683/1-2016 од 06.01.2016. године, указује да тренд пада цена терминације саобраћаја у мобилним мрежама држава чланица Европске уније није од значаја за земље које нису чланице Европске уније, јер су услови на тржиштима једних и других земаља различити. Телеком Србија а.д. даље наводи да одабир земаља за поређење није адекватан, указујући да су четири државе из анализе чланице Европске уније, и самим тим део једног хармонизованог економског простора, а да од четири државе које нису чланице Европске уније две државе имају значајно више цене терминације.

Истовремено, Телеком Србија а.д. указује на чињеницу да ће снижавање цене терминације веома негативно утицати на приходе мобилних оператора и да је остављен релативно кратак рок до почетка примене првог снижења цена, о чему су мобилни оператори обавештени у тренутку када су пројекције буџета и планови инвестиција заснованих на тим пројекцијама већ усвојени. Имајући у виду све наведено, Телеком Србија а.д. предлаже да се реализација смањења цена терминације у мобилној мрежи изврши у периоду од три године, а да се почетак примене првог снижења цене одложи за 01.09.2016. године, како би се умањио утицај на већ усвојене пословне планове акционара и обезбедила предвидивост пословања.

Telenor d.o.o. у свом изјашњењу број 24/11/16 од 11.01.2016. године истиче да смањење цена терминације позива у мобилним мрежама захтева утврђивање јасног циља регулације цена, с обзиром да се регулише тржиште мобилних комуникација које има највеће учешће у укупном приходу тржишта електронских комуникација, као и да је неопходно утврђивање ефеката претходне регулације цена на велепродајно и малопродајно тржиште мобилних комуникација, која је на снази од 01.01.2014. године. С тим у вези, Telenor d.o.o.

сматра да су малопродајне цене услуга мобилне телефоније у Републици Србији међу најнижим у региону и да висока цена терминације није представљала баријеру за даље конкурентско пословање, либерализацију и развој тржишта, напомињући да су у Републици Србији уведене и друге мере, као што је преносивост бројева, које су олакшале корисницима избор најповољнијег оператора на тржишту. Telenor d.o.o. наводи да је након претходног смањења цена терминације за период 2014-2015. године дошло до укупног пада прихода на тржишту мобилне телефоније, као и до значајног пада инвестиција на тржишту мобилне телефоније. У свом изјашњењу Telenor d.o.o. даље указује на потребу имплементације мера контроле цена и то пре свега *margin squeeze* теста и *price dumping* теста. Агенција би, према наводима Telenor d.o.o., требало да у што скоријем року донесе подзаконски акт којим би регулисала коришћење оваквих мера, како би се спречили случајеви нелојалне конкуренције, пружила додатна правна сигурност и повећао степен конкурентности, а тиме очувала и повећала вредност тржишта. У погледу анализе упоређења (*benchmarking*), коју је Агенција доставила у оквиру предметног обавештења, Telenor d.o.o. је утврдио потребу за корекцијом цена које су приказане по појединачним земљама и свој предлог измена доставио у Прилогу 3, позивајући се на Cullen International. Такође, Telenor d.o.o. сматра да је дат кратак рок за имплементацију предложене цене терминације позива, имајући у виду усвојене финансијске планове, као и чињеницу да се предметна регулација у земљама Европске уније и региона у највећем броју случајева спроводи на полугодишњем нивоу (или до почетка године или од друге половине године). Стога, Telenor d.o.o. износи предлог да се примена снижења цене терминације одложи до трећег квартала 2016. године, а даљи пад цене терминације од друге половине 2017. године. У изјашњењу се даље наводи да снижавање цене терминације позива, у изостанку других мера које би допринеле контроли цена и унапређењу вредности тржишта, за последицу може имати даљи пад вредности тржишта.

Vip mobile d.o.o. је најпре доставио изјашњење број: K01/16 од 08.01.2016. године са ознаком пословне тајне, те је Агенција упутила захтев број: 1-02-34900-23/15-24 од дана 15.01.2016. године за достављање изјашњења са којег ће бити скинута ознака пословне тајне или достављање новог изјашњења које неће садржати податке који представљају пословну тајну, како би се по истом могло поступати у смислу формирања чињеничне грађе за доношење одговарајућег решења у пуном испитном поступку. Стога је Vip mobile d.o.o. доставио ново изјашњење број: K13/16 од 25.01.2016. године у коме наводи да остаје при свим коментарима које је изнео у току јавних консултација на Извештај о анализи veleпродајног тржишта терминације позива у мобилној мрежи (јул-октобар 2015.), које су претходиле доношењу предметног обавештења од стране Агенције. У погледу утврђивања цене терминације применом принципа симетрије, како је прописано препоруком Европске комисије из 2009. године, Vip mobile d.o.o. сматра да је неопходно сагледати стање на тржишту у Европској унији у моменту доношења наведене препоруке, односно постојање асиметрије цена терминације у скоро свим државама чланицама и то са просечном асиметријом од 46,5%. Процес укидања асиметрије у земљама Европске уније текао је паралелно са снижењем цена на ниво трошковних цена, тако да је асиметрија укинута тек након што су цене снижене на ниво маргиналних трошковних цена хипотетички идеално ефикасних оператора. Уједно, Vip mobile d.o.o. истиче да Агенција не узима у обзир да је у земљама Европске уније са којима се граничи Република Србија (Хрватска, Мађарска, Бугарска и Румунија) просечна цена терминације 0,83 евроцент/мин, односно 1,02 дин/мин. На основу наведеног, Vip mobile d.o.o. сматра да Агенција спроводи селективну примену препоруке Европске уније из 2009. године, имајући у виду да се поменутом препоруком укида асиметрија у терминацији, која у Републици Србији никада није постојала, док

Агенција оставља висину цене терминације на вишеструко вишем нивоу од упоредивих земаља чланица Европске уније. У складу са тим, Vip mobile d.o.o. захтева додатно снижење предложене цене терминације за Телеком Србија а.д. и Telenor d.o.o., како би се делимично неутрализовала злоупотреба на малопродајном тржишту и увођење асиметрије од 20% за прву годину примене нових цена, да би се анулирали ефекти асиметричног саобраћаја између Vip mobile d.o.o. и доминантних оператора. Такође, предлаже да Агенција одреди максималну цену која може бити у распону од 0 дин/мин до максимално одређене цене, с тим што оператори морају да дефинишу сопствену цену терминације тако да одређене цене не производе ефекат „price squeeze-a“ у односу на малопродајну понуду. Даље, Vip mobile d.o.o. наводи као пример малопродајну понуду другог мобилног оператора, понуду бесплатног саобраћаја и утицај на висину трошкова интерконекције. Уједно, указује на нејасан критеријум за одређивања цене за 2016. годину, у погледу одлагања примене цене од 2,04 дин/мин за 2017. годину, чиме се примена ниже цене терминације одлаже за годину дана и предлаже да, у случају постепеног снижавања цене, цена терминације од 01.01.2017. године буде нижа од 2,04 дин/мин и утврђена на основу цена важећих на крају 2016. године. На крају, Vip mobile d.o.o. истиче да би нову цену терминације требало применити пре 01.04.2016. године, а најкасније од 01.03.2016. године. Закључујући своје изјашњење, Vip mobile d.o.o. предлаже да се за период од 01.03.2016. године до 31.12.2016. године одреди цена у максималном износу од 1,7 дин/мин за операторе Телеком Србија а.д. и Telenor d.o.o., а за оператора Vip mobile d.o.o. у максималном износу од 2,04 дин/мин, а да за период од 01.01.2017. године буде накнадно, а најкасније до 31.12.2016. године, одређена симетрична цена на нивоу суседних земаља Европске уније, не виша од 1 дин/мин.

У поступку одлучивања Агенција је у целости ценила наведена изјашњења оператора Телеком Србија а.д., Telenor d.o.o. и Vip mobile d.o.o. дата у вези са динамиком снижавања цене терминације позива у мобилној мрежи, размотрила изнете примедбе и сугестије и утврдила следеће чињенице и разлоге који су били одлучни при оцени навода изнетих у изјашњењима оператора.

Велепродајно тржиште терминације позива у мобилној мрежи је тржиште подложно претходној регулацији и операторима са значајном тржишном снагом је прописана, између осталих, и обавеза контроле цена. С обзиром да оператори са значајном тржишном снагом немају обавезу примене трошководства, Агенција се определила за коришћење анализе упоређења (*benchmarking*), као методе контроле цена, коју Агенција спроводи континуирано и обухвата увек исте земље. У овом случају, анализа упоређења (*benchmarking*) обухватила је четири државе чланице Европске уније и четири државе које још увек нису чланице Европске уније, при чему се може закључити да се и у државама које нису чланице Европске уније из године у годину снижава цена терминације позива у мобилним мрежама. Из разлога опрезности, Агенција је одлучила да динамику снижавања цене терминације, која се врши и у државама које нису чланице Европске уније, спроведе са одређеним временским кашњењем. У погледу захтева Телеком Србија а.д. да се рок примене снижења цене терминације одложи за 01.09.2016. године, односно захтева Telenor d.o.o. да се одложи за 01.07.2016. године, а имајући у виду да већ постоји одређено временско кашњење у односу на земље обухваћене анализом упоређења (*benchmarking*), као и да постоји супротан захтев Vip mobile d.o.o. за ранији почетак примене, најкасније од 01.03.2016. године, Агенција одлаже рок за почетак примене одређен у предметном обавештењу за 01.05.2016. године. Уједно, Агенција не може прихватити предлог Телеком Србија а.д. да се

смањење цена изврши у року од три године, јер је већ предвиђено временско кашњење од скоро две године у примени важећих цена добијених анализом упоређења (*benchmarking*).

Даље, Агенција закључује да смањење цене терминације позива у мобилној мрежи представља основ за повећање конкуренције на тржишту електронских мобилних комуникација и не мора нужно да доведе до умањења вредности тржишта мобилних комуникација.

Наводи Telenor d.o.o. да је смањење цена мобилне терминације условило пад укупних прихода мобилне телефоније нису тачни, јер је у погледу висине прихода у 2014. години забележен благи пораст у поређењу са 2013. годином. Telenor d.o.o. наводи податке изражене у еврима, те је смањење последица вишег просечног средњег курса динара према евр у 2014. години, у односу на претходну годину. Такође, Агенција не очекује пад инвестиција на тржишту мобилне телефоније, нарочито узимајући у обзир инвестиције у нове радио-фреквенцијске опсеге и развој 4G мреже, у којима су учествовала сва три мобилна оператора. А снижавањем цене терминације позива смањују се и негативни ефекти диспропорције саобраћаја, које финансијски трпи најмањи оператор на тржишту.

Анализом навода оператора Telenor d.o.o. у вези са корекцијом цена које су приказане по појединачним земљама у табели из прилога предметног обавештења, установљено је да је потребна корекција цене у делу који се односи на државу Албанију и у повезаним обрачунима, на начин приказан у Табели 1. Стога, у односу на предметно обавештење динамика снижавања цена је измењена, као што је одлучено у ставу I. диспозитива овог решења, и то на следећи начин:

- 2,75 дин/мин, за период од 01.05.2016. године до 31.12.2016. године и
- 2,07 дин/мин, за период од 01.01.2017. године и даље.

Поводом навода оператора Telenor d.o.o. и Vip mobile d.o.o. да је неопходно да Агенција примени одређене тестове приликом контроле цена, Агенција указује да малопродајно тржиште мобилне телефоније није тржиште подложно претходној регулацији, те се на том тржишту неће примењивати механизми контроле цена. Цене се слободно формирају, а понашање на које указује Vip mobile d.o.o. присутно је у већој или мањој мери код сва три оператора мобилне телефоније.

Захтев Vip mobile d.o.o. за увођење асиметричних цена терминације позива не може бити усвојен, а аргументација је садржана у одговорима на коментаре пристигле у поступку јавних консултација на Извештај о анализи veleпродајног тржишта терминације позива у мобилној мрежи (јул-октобар 2015.). Уједно, предлог Vip mobile d.o.o. да Агенција одреди максималну цену терминације, а да оператори одређују сопствену цену терминације, не може бити усвојен, јер Агенција примењује симетричне цене утврђене анализом упоређења (*benchmarking*).

Обавеза из става II. диспозитива овог решења, којом се операторима налаже да постојеће Стандардне понуде за услугу терминације позива у мобилној мрежи, као и уговоре о интерконекцији ускладе са овим решењем, прописана је Правилником о минималном садржају, нивоу детаљности и начину објављивања стандардних понуда („Службени гласник РС“, број 70/11).

Такође, Агенција истиче да је приликом доношења овог решења посебно имала у виду и све циљеве и начела регулисања односа у области електронских комуникација прописане одредбом члана 3. Закона, као и обавезу да на исте пази *ex officio*.

Надлежност Агенције да одлучује о правима и обавезама оператора и корисника прописана је одредбом члана 8. став 1. тачка 2) Закона.

Одредбом члана 22. Закона, између осталог, прописано је да Агенција, у складу са законом, одлучује о правима и обавезама оператора решењем које доноси директор Агенције.

Ово решење је коначно сагласно члану 22. став 4. Закона.

Упутство о правном средству: Против овог решења може се тужбом покренути управни спор пред Управним судом у року од 30 дана од дана његовог достављања.

ДИРЕКТОР

др Владица Тинтор

Достављено:

- Телеком Србија а.д.,
- Telenor d.o.o.,
- Vip mobile d.o.o.,
- Служби за анализу тржишта и рачуноводство трошкова,
- Архиви.